

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра природничих наук з методиками навчання

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ВК 21. Організація роботи з обдарованими учнями в закладах
освіти**

Спеціальність 014 Середня освіта (Природничі науки)

Освітня програма «Середня освіта (Природничі науки)»

Інститут психології і педагогіки
психолого-природничий факультет

2021–2022 н.р.

Робоча програма «Організація роботи з обдарованими учнями в закладах освіти» для здобувачів вищої освіти денної і заочної форми навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальністю 014 Середня освіта (Природничі науки)

Мова навчання: українська

Розробник: Грицай Наталія Богданівна, професор кафедри природничих наук з методиками навчання, доктор педагогічних наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри природничих наук з методиками навчання

Протокол від «31» серпня 2021 року № 13

Завідувач кафедри природничих наук з методиками навчання

проф. Грицай Н.Б.

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол від «01» вересня 2021 року № 5

Голова навчально-методичної комісії

психолого-природничого факультету

доц. Сяська І.О.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність: 014 Середня освіта (Природничі науки)	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферат, мультимедійна презентація та конспект уроку		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		3-й	3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 6	Освітній рівень: другий (магістерський)	14 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
		Індивідуальні завдання:	
		9 год.	
		Вид контролю:	
екз.	екз.		
Передумови для вивчення дисципліни (педагогіка новітньої школи, психологія освітньої діяльності)			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Організація роботи з обдарованими учнями в закладах освіти» – ознайомити майбутніх учителів природничих наук, фізики, хімії, біології із особливостями навчання обдарованих учнів і навчити застосовувати їх на практиці.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Організація роботи з обдарованими учнями в закладах освіти» є: з'ясувати сутність поняття «обдарованість» та особливості обдарованих учнів, ознайомити з основними формами і методами навчання природничих предметів; поглибити знання з методики навчання біології, фізики, хімії, природничих наук.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **набути таких компетентностей:**

ЗК6. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, застосовувати знання на практиці.

СК1. Здатність до формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

СК7. Володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання й виховання учнів з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей і особливих освітніх потреб.

СК8. Здатність застосовувати сучасні методики та інноваційні технології, у тому числі й інформаційні, у професійній діяльності для забезпечення якості освітнього процесу з курсу природничих наук, біології, фізики та хімії у закладах загальної середньої освіти.

СК9. Здатність підбирати і складати творчі завдання та задачі, організовувати безпечне проведення навчально-дослідницької діяльності учнів у лабораторних і природних умовах.

СК14. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду для підвищення педагогічної майстерності.

3. Очікувані результати навчання (базуються на результатах навчання, визначених відповідною освітньою програмою, та деталізуються)

Програмні результати

ПРН6. Застосовувати набуті знання з предметної галузі, сучасні методики і освітні технології, у тому числі інформаційно-комунікаційні, для формування в учнів загальних і предметних компетентностей.

ПРН11. На основі рефлексії й аналізу передового педагогічного досвіду впроваджувати інновації у власній професійній діяльності та вдосконалювати її впродовж життя.

ПРН12. Використовувати сучасні досягнення в природничій освіті та наукових дослідженнях у власній практиці на уроках, у позаурочній і позакласній роботі.

Очікувані результати

- знати сутність поняття «обдарованість»,
- визначати основні характеристики обдарованих учнів;
- розуміти основні переваги та труднощі у навчанні обдарованих школярів;
- володіти методикою планування та проведення олімпіад, турнірів, конкурсів з обдарованими школярами;
- планувати наукові дослідження та написання наукових робіт з обдарованими учнями;
- застосовувати отримані знання під час педагогічної практики та в подальшій професійній діяльності.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ

Тема 1. Поняття «обдарованість» у сучасній науковій літературі

Розуміння сутності поняття обдарованості. Критерії та показники обдарованості особистості. Сучасні концепції обдарованості. Диференціювання понять «обдарованість», «талант», «здібності», «задатки». Складники обдарованості. Основні особливості обдарованих учнів.

Тема 2. Історичні аспекти вивчення обдарованості учнів

Педагогічні погляди зарубіжних (Л. Термана, Л. Голінгворт, Дж. Гілфорда, К. Тейлора, П. Торренса, Дж. Стенлі) та вітчизняних учених. Наукові праці Ю. Гільбуха, Р. Моляко, О. Кульчицької, В. Рибалки та ін. Програма «Обдарована дитина» на 2021-2025 рр.

Тема 3. Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими школярами

Природа обдарованості. Задатки та спадкові анатомо-фізіологічні основи обдарованості. Роль соціального оточення у формуванні обдарованості. Вікові особливості розвитку обдарованих учнів. Види обдарованості.

Тема 4. Співпраця батьків, учителів та соціальних інституцій для розвитку обдарованості школярів

Особливості виховання обдарованих дітей у сім'ї. Роль батьків у вихованні обдарованого учня. Співробітництво і партнерство батьків з дитиною. Помилки батьків у вихованні обдарованих дітей. Рекомендації батькам обдарованих дітей. Основні проблеми обдарованих дітей (за Л. Холлінгворт) та шляхи їх подолання.

Взаємодія вчителів та батьків щодо розвитку обдарованості дитини.

Змістовий модуль 2 ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ

Тема 5. Зміст, форми та методи навчання обдарованих дітей у закладі освіти.

Навчання, виховання та розвиток природних обдарувань учнів у природничій освіті. Психолого-педагогічний супровід обдарованих школярів. Методика проведення нетрадиційних занять із обдарованими учнями.

Тема 6. Проведення олімпіад і турнірів з обдарованими учнями

Методика проведення олімпіад з природничих предметів. Теоретична і практична складова. Види тестувань. Завдання практичної частини. Етапи проведення олімпіади. Турніри юних фізиків, хіміків, біологів, географів.

Тема 7. Організація наукової роботи з обдарованими учнями

Участь обдарованих учнів у Малій академії наук учнівської молоді. Конкурс науково-дослідницьких робіт. Етапи написання наукової роботи. Проведення експериментальних досліджень. Презентація наукової роботи. Постери. захист науково-дослідницьких робіт.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						Заочна форма					
	денна форма						у тому числі					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика педагогічних технологій												
Тема 1. Поняття «обдарованість» у сучасній науковій літературі	12	2				10	11	1				10
Тема 2. Історичні аспекти вивчення обдарованості учнів	18	2	6			10	13	1				12
Тема 3. Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими школярами	12	2	2			8	15	1	2			12
Тема 4. Співпраця батьків, учителів та соціальних інституцій для розвитку обдарованості школярів	12	2	2			8	12		2			10
Разом за змістовим модулем 1	54	8	10			36	51	3	4			44
Змістовий модуль 2. Технології навчання природничих предметів у сучасній школі												
Тема 5. Зміст, форми та методи навчання обдарованих дітей у закладі освіти.	12	2	2			8	12					12
Тема 6. Проведення олімпіад і турнірів з обдарованими учнями	12	2	2			8	15	1	2			12
Тема 7.	12	2	2			8	12					12

Організація наукової роботи з обдарованими учнями												
Разом за змістовим модулем 2	36	6	6			24	39	1	2			36
Модуль 2												
ІНДЗ												
Усього годин	90	14	16			60	90	4	6			80

6. Теми семінарських занять

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття про обдарованість. Особливості обдарованих учнів.	2/0
2	Методика проведення індивідуальних занять з обдарованими учнями.	2/0
3	Методика підготовки учнів до олімпіад з природничих предметів	2/0
4	Методика підготовки учнів до участі в турнірах з природничих предметів	2/2
5	Підготовка обдарованих учнів до участі в конкурсі науково-дослідницьких робіт	2/2
6	Виконання проєктів з природничих предметів	2/0
7	Творчі завдання з природничих наук у навчанні обдарованих учнів	2/0
8	Технології навчання обдарованих школярів	2/2
	Разом	16/6

8. Теми лабораторних занять

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття «обдарованість» у сучасній науковій літературі Порівняльний аналіз дефініцій у вітчизняній і зарубіжній науці.	10/10
2	Тема 2. Історичні аспекти вивчення обдарованості учнів	10/12

	Погляди на обдарованість.	
3	Тема 3. Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими школярами Діагностика обдарованості учнів.	8/12
4	Тема 4. Співпраця батьків, учителів та соціальних інституцій для розвитку обдарованості школярів Розроблення бесіди з батьками обдарованих учнів	8/10
5	Тема 5. Зміст, форми та методи навчання обдарованих дітей у закладі освіти. Інноваційні технології у навчанні обдарованих учнів.	8/12
6	Тема 6. Проведення олімпіад і турнірів з обдарованими учнями Складання завдань для олімпіад і турнірів з природничих предметів.	8/12
7	Тема 7. Організація наукової роботи з обдарованими учнями Розроблення заняття гуртка Малої академії наук.	8/12
	Разом	60/80

10. Індивідуальні завдання

1. Підготувати реферат про види обдарованості.
2. Розробити пам'ятку з природничих предметів для обдарованих учнів.

11. Методи навчання.

- МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, бесіда тощо);
МН2 – практичний метод (практичні заняття);
МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
МН5 – відеометод у поєднанні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);
МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.
МН8 – проекти.
МН9 – методична «майстерня».

12. Методи оцінювання.

- МО1 – екзамени;
МО2 – усне або письмове опитування;
МО4 – тестування;
МО6 – реферати, есе;
МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;

МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;

13. Засоби діагностики результатів навчання:

- модульний контроль;
- тести;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- екзамен.

14. Критерії оцінювання результатів навчання

В університеті діє накопичувальна кредитно-трансферна система оцінювання програмних результатів навчання студентів, що реалізується в ході виконання і захисту практичних/лабораторних робіт, виконання ІНДЗ та модульного контролю, для яких визначено мінімальну кількість балів, яку слід набрати для формування рейтингового балу студента та виставлення його у залікову книжку і відомість успішності студентів з відповідними оцінками за національною та Європейською кредитно-трансферною системами на рівні 60% від запланованого.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
33-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. Розподіл балів, які отримують студенти

Екзамен

Поточне тестування та самостійна робота							ІНДЗ	Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7			
4	6	4	4	4	4	4	10	40	100
Модульний контроль- 10				Модульний контроль- 10					

Оцінювання за видами діяльності

№ з.п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали	Кількість балів
T1	Робота на лекційних заняттях, конспекти лекцій	1	3

	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T2	Робота на лекційних заняттях, конспекти лекцій	1	7
	Виконання завдань практичних занять	4	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T3	Робота на лекційних заняттях, конспекти лекцій	1	4
	Виконання завдань практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T4	Робота на лекційних заняттях, конспекти лекцій	1	4
	Виконання завдань практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
	Модульний контроль 1	10	10
T5	Робота на лекційних заняттях, конспекти лекцій	1	4
	Виконання завдань практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T6	Робота на лекційних заняттях, конспекти лекцій	1	4
	Виконання завдань практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T7	Робота на лекційних заняттях, конспекти лекцій	1	4
	Виконання завдань практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
	Модульний контроль 2	10	10
	ІНДЗ	10	10
Разом		100	

16. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Мультимедійні презентації.
3. Нормативно-правові документи про організацію освітнього процесу в ЗЗСО.

17. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Розуміння феномену обдарованості.
2. Критерії та показники багатогранних проявів обдарованості особистості.
3. Сучасні концепції обдарованості.
4. Висновки І. Розенталя і Т. Якобсона щодо рівня обдарованості дітей.
5. Психолого-педагогічні аспекти роботи з обдарованими учнями.
6. Індивідуально-природні основи обдарованості.
7. Вікові особливості психічного розвитку обдарованого дошкільника.
8. Види дитячої обдарованості.
9. Шкала розумового розвитку Біне-Сімона.
10. Психологічні і соціальні особливості прояву здібностей у школярів.
11. Психологічні і соціальні особливості прояву здібностей у дітей.
12. Зміст, форми та методи навчання обдарованих учнів у закладі освіти.

13. Методика виявлення обдарованості дитини в ЗЗСО.
14. Психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини.
15. Проведення нетрадиційних занять із обдарованими дітьми.
16. Формування інтелектуально-обдарованих школярів.
17. Взаємодія вчителів та батьків щодо розвитку обдарувань дитячої особистості.
18. Принципи побудови програм для обдарованих учнів.
19. Навчання, виховання, розвиток обдарованих учнів у позашкільній освіті.
20. Основні проблеми обдарованих дітей (за Л. Холінгворт) та шляхи їх подолання.
21. Встановлення і розвиток відносин співробітництва і партнерства батьків з дитиною.
22. Помилки батьків у вихованні обдарованих дітей.
23. Поняття про обдарованість. Особливості обдарованих учнів.
24. Методика проведення індивідуальних занять з обдарованими учнями.
25. Методика підготовки учнів до олімпіад з природничих предметів
26. Методика підготовки учнів до участі в турнірах з природничих предметів
27. Підготовка обдарованих учнів до участі в конкурсі науково-дослідницьких робіт
28. Виконання проєктів з природничих предметів
29. Творчі завдання з природничих наук у навчанні обдарованих учнів
30. Технології навчання обдарованих школярів

18. Рекомендована література

Основна

1. Аніскіна Н. Педагогічна підтримка обдарованості. К.: Шк. світ, 2005. 128 с. (Б-ка «Шкільного світу світу»).
2. Вінник Н. Психолого-педагогічні підходи до особистісного розвитку інтелектуально обдарованих старшокласників: методичні рекомендації. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 26 с.
3. Гриньова В. М. Обдарованість: суть, види, принципи. *Педагогіка та психологія: зб. наук. пр.* 2010. Вип. 38. С. 4-13.
4. Золотухіна Н. П. Пошук обдарованих дітей та розвиток їхніх здібностей. *Обдарована дитина.* 2014. № 10. С. 7-11.
5. Зоріна О. Виявлення й розвиток обдарованих дітей. *Директор школи.* 2014. № 2. С. 51-57.
6. Кишінько Л. Робота з обдарованими дітьми. Психолого-педагогічні особливості *Директор школи.* 2014. №20. С. 11-22.
7. Макаренко С. Обдарованість як біопсихологічна ознака людини. *Вища освіта України.* 2011. № 4. С. 56-61.
8. Малик Н. Г. Обдарованість як феномен особистості *Шкільний світ.* 2012. № 6. с. 3-7 19.
9. Марінушкіна О. Є., Шубіна Г.В. Організація роботи з обдарованими дітьми в закладах освіти. Х.: Вид.група «Основа»: «Тріада+», 2008. 144 с.
10. Ханзель Ж. І., Сидорська О. Я. Організація роботи з обдарованими дітьми в навчальних закладах. Тернопіль: ТЗОВ «Терно-граф», 2013. 208 с.

Допоміжна

- 11.Богоявленська Д. Б. Складність проблеми визначення обдарованості (Початок). *Обдарована дитина*. 2014. № 9. С. 2-11.
12. Богоявленська Д. Б. Складність проблеми визначення обдарованості (Закінчення). *Обдарована дитина*. 2014. № 10. С. 2-7.
13. Бочарова О. А. Обдаровані діти в Польщі: соціально-педагогічна підтримка : [монографія]. Горлівка : ГДППМ, 2012. 479 с.
- 14.Вауліна О. М., Бурилова Є. М. Закордонний досвід у роботі з обдарованими дітьми. *Початкове навчання та виховання*. 2015. №31-32. С. 36-39.
- 15.Виявлення та підтримка обдарованих дітей. Тренінг для педагогів. *Психолог*. 2014. № 9. С. 18-19.
- 16.Заячук О. Творчі здібності. Креативність. Обдарованість. *Шкільний психолог. Усе для роботи*. 2015. № 4. С. 28-32.
17. Кунгурцева Л. Психологічна допомога обдарованим дітям в умовах школи-інтернату: монографія. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 242 с.
- 18.Лучинкіна А. Психологічні особливості соціалізації обдарованих дітей у віртуальному просторі: монографія. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 252 с.
- 19.Марчук О. О., Шикуча Р. Р. Використання енциклопедій для розвитку інтелектуальної обдарованості дитини в інноваційному процесі інтеграції занять: *Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції «Обдаровані діти - скарб нації»* (18–19 серпня 2021 року, Київ). К., 2021. С. 337-340.
- 20.Мітлощ А. Психологічні особливості лідерської обдарованості: Концепції, діагностика, тренінги: монографія. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014 . 290 с.
- 21.Решетникова І. Підвищення якості освіти обдарованих учнів засобами моніторингу. *Завуч*. 2014. № 15. С. 30-40.
- 22.Рибалка В. Психологія та педагогіка праці особистості: від обдарованості дитини до майстерності дорослого: посібник. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 220 с.
- 23.Сташко К. Обдарована дитина. Психолого-педагогічний супровід. К.: Шк. світ, 2013.104 с.
- 24.Тадеев П. О. Обдарованість і творчість особистості: Американський підхід: монографія. Тернопіль: Навч. кн.-Богдан, 2008. 240 с.
- 25.Тарадайник В. Використання інформаційно-соціального середовища розвитку обдарованої дитини: посібник. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 68 с.
- 26.Яхнова О. Розвиток соціальних здібностей обдарованих учнів. *Сучасна школа України*. 2015. № 2. С. 49-55.

19. Інформаційні (інтернет) ресурси

1. Енциклопедія освіти. URL: <http://www.e-catalog.name/x/x/x?LNG>.

2. Інноваційні технології навчання обдарованої молоді : матеріали ІХ-ї Міжнародної науково-практичної конференції, 7–8 грудня 2017 року, м. Київ. К.: Інститут обдарованої дитини, 2017. 390 с. URL: http://man.gov.ua/upload/news/2017/11_12/Zbirnyk%20konferentsiyi%206-7%20hrudnya.pdf.
3. Обдаровані діти. Форми, методи, робота з обдарованими дітьми URL: <http://novosvit.pp.ua/fenomen-osobystisnoji-obdarovanosti/>
4. Програма «Обдарована дитина» на 2021-2025 рр. URL: <https://tetivmiskrada.gov.ua/dokumenti/programi-miskoyi-radi/programa-obdarovana-dytyna-2021-2025>.
5. Ревков О. В., Лукашева А. О., П'янкова О. Н. Особливості роботи з обдарованими дітьми в позашкільному навчальному закладі. Збірник «Грані науково-технічної творчості Запорізької області». Запоріжжя, 2017. 45 с. URL: http://www.grani.in.ua/wp-content/uploads/2018/10/visnik1_2017.pdf.
6. Робота з обдарованими дітьми URL: http://pryluky-dnz19.cn.sch.in.ua/metodichna_vitaljnya/obdarovani_diti/